

Prof. univ. dr. **Anastasiu Crișu**
Facultatea de Drept a Universității din București

Drept procesual penal. Partea generală

Ediția a 10-a, revizuită și actualizată

Editura
Hamangiu

Capitolul al V-lea. Mijloacele de probă și procedeele probatorii

Secțiunea 1. Considerații generale

256. Noțiunile de mijloc de probă și procedeu probatoriu. Constituie **probe** orice fapte sau împrejurări de fapt care, datorită relevanței lor informative^[1], sunt necesare justei soluționări a cauzei și contribuie la aflarea adevărului în procesul penal.

Pentru a putea fi utilizate de organele judiciare în cauzele penale, probele^[2] trebuie administrate, dobândind astfel caracter procesual. Căile legale prin care se obțin probele în procesul penal sunt **mijloacele de probă**^[3].

În doctrină, mijloacele de probă sunt definite ca modalități prin care pot fi constatate elemente de fapt ce pot servi ca probă în proces^[4] sau „elemente ce pot fi întrebuițate, în procesul penal, la cunoașterea obiectului probei și, prin aceasta, la aflarea adevărului real”^[5].

Rezultă că cele două noțiuni (proba și mijlocul de probă) **nu se confundă**, mijlocul de probă fiind calea legală prin care proba este obținută în procesul penal, dobândind astfel **caracter procesual**.

Potrivit Codului de procedură penală în vigoare, probele pot fi obținute în procesul penal prin intermediul mijloacelor de probă indicate în art. 97 alin. (2), și anume declarațiile suspectului sau inculpatului, declarațiile persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente, declarațiile martorilor, înscrisuri, rapoarte de expertiză sau de constatare, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă, precum și orice alt mijloc de probă care nu este interzis de lege.

Așadar, mijlocul de probă se referă la actul prin care este cunoscut în procesul penal obiectul probei (existența infracțiunii și săvârșirea ei de către inculpat, faptele de care depinde aplicarea legii etc.). De exemplu, un element de fapt sau o împrejurare concludentă și utilă, importantă pentru soluționarea cauzei, sunt cunoscute printr-o expertiză, un înscris sau o declarație. Aceste mijloace permit cunoașterea de către judecător a adevărului și se regăsesc în hotărârea pronunțată.

Rezultă, așadar, că împrejurările de fapt care conduc la o concluzie de vinovăție sau nevinovăție nu se pot confunda cu mijlocul prin care această vinovăție este cunoscută sau demonstrată^[6]. Neconcordanța între cele două aspecte generează de cele mai multe ori comiterea unor erori judiciare.

[1] V. DONGOROZ și colab., *op. cit.*, vol. V, p. 171.

[2] Probele sunt elemente de fapt care au o existență extrapenală (întâmplări, împrejurări), dar care, dacă prezintă interes pentru soluționarea cauzei, sunt administrate în procesul penal, dobândind caracter procesual.

[3] N. VOLONCIU, *op. cit.*, vol. I, p. 358.

[4] V. DONGOROZ și colab., *op. cit.*, vol. V, p. 171.

[5] TR. POP, *op. cit.*, vol. III, p. 182.

[6] N. VOLONCIU, *op. cit.*, vol. I, p. 358.

În teoria probelor este utilizată noțiunea de **procedeu probatoriu**, definită în codul actual ca modalitate legală de obținere a mijloacelor de probă^[1]. Este interzisă obținerea mijloacelor de probă în alte moduri decât cele permise de lege, iar dacă se constată folosirea unor procedee interzise de lege, probele astfel obținute vor fi **excluse** (de exemplu, probele obținute prin tortură).

Întrucât modalitățile legale de obținere a mijloacelor de probă sunt diverse, este posibil ca un mijloc de probă să constituie obiectul mai multor procedeele probatorii („moduri de a proceda” în folosirea mijloacelor de probă), după cum același procedeu poate fi folosit la administrarea unor mijloace de probă diferite^[2].

257. Sisteme privind reglementarea mijloacelor de probă. Stabilirea regimului mijloacelor de probă este influențată în mare măsură de sistemul de probe adoptat. Într-un sistem în care operează **libertatea probelor**, cel mai bine corespunde **libertatea mijloacelor de probă** în dovedirea acuzației, cu excepția cazurilor interzise de lege. În această situație, obținerea probelor este permisă **prin orice mijloc admis de lege**, organul judiciar având posibilitatea să îl aleagă pe cel mai adecvat să exprime adevărul în cauza respectivă^[3].

În unele sisteme de probă, mijloacele de probă sunt **indicate limitativ** în lege, proba urmând a fi obținută prin orice mijloc de probă dintre cele indicate. În aceste cazuri, organul judiciar nu poate obține probe și prin alte mijloace, neprevăzute în lege (enumerarea este limitativă, iar acceptarea altor mijloace nu este permisă). Acest mod de reglementare a fost adoptat de Codul de procedură penală anterior, toate mijloacele de probă permise fiind enumerate limitativ în art. 64.

În alte reglementări, mijloacele de probă sunt **enumerare exemplificativ** în lege, iar organul judiciar are posibilitatea să utilizeze, pe lângă cele enumerate, **orice alt mijloc de probă care nu este interzis de lege**. De regulă, în lege sunt indicate mijloacele de probă cele mai importante, însă organul judiciar are libertatea să recurgă la orice mijloc considerat adecvat să îl conducă la aflarea adevărului, exceptându-le pe cele nepermise de lege.

^[1] În doctrină, procedeu probatoriu este definit ca modalitate concretă în care se procedează la folosirea mijloacelor de probă (modul de a proceda în folosirea mijloacelor de probă).

^[2] Sunt situații când prin același procedeu probatoriu se administrează mijloace de probă diferite, de exemplu, audierea suspectului, a inculpatului, a martorului se face potrivit aceluiași procedeu probatoriu. Este însă posibil ca același mijloc de probă să aibă abordări diferite în ceea ce privește administrarea, fiind folosite procedee probatorii diverse, de exemplu, un înscris poate fi cercetat folosindu-se procedee diferite, examinarea prin comparație cu alte scripte, cercetarea directă, chiar traducerea.

^[3] În unele cazuri, libertatea nu se manifestă în această formă, determinat însă de natura faptelor și împrejurărilor de fapt care trebuie dovedite, de exemplu, discernământul nu poate fi stabilit decât printr-o expertiză medico-legală psihiatrică (art. 184 CPP). În alte situații, starea de boală gravă, în cazul suspendării urmăririi penale sau a judecății ori al amânării executării pedepsei, nu poate fi dovedită decât printr-o expertiză medico-legală (art. 312, art. 367, respectiv art. 589 CPP).

Acest mod de reglementare a fost utilizat în Codul de procedură penală adoptat în anul 1936^[1], însă și în codul în vigoare, întrucât art. 97 alin. (2) lit. f) permite organelor judiciare obținerea de probe și prin alte mijloace decât cele indicate în acest articol, **dacă nu sunt interzise prin lege**. Reglementarea corespunde mai bine **principiului libertății probelor**, întrucât permite organelor judiciare, fără restricții majore, să recurgă la mijloacele de probă pe care le consideră cele mai nimerite pentru formarea convingerii lor.

Totodată, precizările din cod cu privire la mijloacele de probă prin enumerarea celor principale face posibilă distincția dintre acestea și procedeele probatorii prin intermediul cărora se obțin.

Secțiunea a 2-a. Audierea persoanelor

258. Conceptul de audiere, ca procedeu probatoriu. Săvârșirea infracțiunilor este precedată în multe cazuri de activități care ulterior fac posibilă descoperirea lor, iar relatările celor care au cunoștință în mod direct sau din diferite surse despre fapte ori împrejurări privind dovedirea acestora sunt deosebit de importante. Informațiile deținute de aceste persoane ajung la cunoștința organelor judiciare, ca mijloace de probă în procesul penal, sub forma declarațiilor. Potrivit art. 97 alin. (2) CPP, declarațiile constituie mijloace de probă, obținute în cursul procesului penal în urma audierii suspectului, inculpatului, persoanei vătămate, părții civile, părții responsabile civilmente, martorilor și experților.

Audierea este **procedeu probatoriu prin intermediul căruia sunt obținute declarațiile subiecților procesuali conform regulilor procedurale prevăzute în lege, utilizate în procesul penal ca mijloace de probă**.

§1. Declarațiile părților și ale subiecților procesuali principali, ca mijloace de probă

1.1. Declarațiile suspectului sau ale inculpatului

259. Noțiune. Persoana care cunoaște cel mai bine cum a fost săvârșită infracțiunea este autorul ei. Pentru a constitui mijloc de probă, declarația suspectului sau inculpatului trebuie luată în cadrul procesului penal, în modalitățile (procedeele probatorii) prevăzute de lege, cu respectarea prevederilor care garantează că cele consemnate corespund relatărilor.

Acest mijloc de probă constă în **relatările suspectului sau inculpatului referitoare la fapta care i se atribuie și care constituie obiectul acuzării**. Întrucât sunt date

^[1] Potrivit art. 137 alin. (1) și (2) CPP 1936, „Proba în materie penală se face prin următoarele mijloace: procese-verbale, înscrisuri, martori, informatori, expertize, constatări la fața locului, indicii, prezumții și orice alte mijloace neoprite de lege. În toate cazurile, judecătorii sunt obligați a recurge, când aceasta este posibil, la mijloacele de investigațiune puse de știință în serviciul justiției, pentru descoperirea adevărului”.

în cursul procesului penal, au caracter judiciar^[1] (declarații judiciare) și constau în recunoașterea sau, dimpotrivă, combaterea acuzației.

Declarația suspectului sau inculpatului constituie un **mijloc important de exercitare a dreptului la apărare**, deoarece, chiar la primul contact cu organele de urmărire penală, când este dată prima declarație, poate combate acuzațiile formulate împotriva sa și propune probe în avantajul său. Dacă în declarația dată sunt invocate apărări, organele judiciare sunt obligate să le verifice sau să administreze probe propuse.

Potrivit art. 307 CPP, suspectului, înainte de prima audiere, **i se aduc la cunoștință** dobândirea acestei calități, fapta pentru care este suspectat, încadrarea juridică, drepturile sale procesuale. Prin intermediul primei declarații, suspectul face precizări cu privire la poziția sa față de acuzare și formulează apărări. În cursul procesului penal, ori de câte ori este audiat, suspectul sau inculpatul poate reitera apărările formulate, indica altele noi sau renunța la ele, după cum și acuzarea poate avea altă consistență (este ascultat înainte de luarea măsurii preventive, la punerea în mișcare a acțiunii penale și ori de câte ori organul de urmărire penală consideră necesar în cursul urmăririi penale. În faza judecătii, cercetarea judiciară începe cu ascultarea inculpatului, fiind audiat ori de câte ori este necesar în cursul judecății^[2]).

260. Dreptul suspectului sau inculpatului de a păstra tăcerea și de a nu contribui la propria incriminare. Din reglementarea actuală rezultă că declarația suspectului sau inculpatului **este un drept, și nu o obligație** [potrivit art. 10 alin. (4) CPP, înainte de a fi ascultați, suspectului și inculpatului trebuie să li se pună în vedere că au dreptul de a nu face nicio declarație]. Constituie un drept, întrucât legea îl prevede sub această formă^[3], și nu este o obligație, deoarece legea oferă beneficiul suspectului sau inculpatului să refuze a declara, invocând dreptul la tăcere.

Obținerea declarației suspectului sau inculpatului ca mijloc de probă este însă o obligație a organului judiciar în cazurile în care legiuitorul o consideră necesară^[4].

Potrivit art. 108 alin. (1) și (2) CPP, înainte de a fi ascultat, organul judiciar îi aduce la cunoștință suspectului sau inculpatului calitatea în care este audiat, fapta prevăzută de legea penală pentru săvârșirea căreia este suspectat sau pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, încadrarea juridică a acesteia, cât și drepturile procesuale prevăzute în art. 83, inclusiv dreptul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenția că, dacă refuză să dea declarații, nu va suferi

^[1] GR.GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 309.

^[2] Potrivit art. 353 alin. (4) CPP, neprezentarea persoanei vătămate și a părților citate nu împiedică judecarea cauzei. Când instanța consideră că este necesară prezența uneia dintre părțile lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea ei, amânând în acest scop judecata.

^[3] Potrivit art. 10 alin. (4) CPP, înainte de a fi ascultați, suspectului și inculpatului trebuie să li se pună în vedere că au dreptul de a nu face nicio declarație.

^[4] Urmărirea penală sau judecata se poate desfășura totuși fără audierea suspectului ori inculpatului în cazurile prevăzute de lege, de exemplu, acesta este dispărut, se sustrage sau lipsește nejustificat.

nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații, acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa^[1].

Dreptul la tăcere poate fi **exercitat total**, suspectul sau inculpatul refuzând să facă declarația cu privire la întreaga cauză pentru care este învinuit, sau **parțial**, adică poate refuza să răspundă la întrebări cu privire la oricare dintre faptele ori împrejurările despre care este întrebat [art. 109 alin. (3) CPP]. Totodată, suspectul sau inculpatul are dreptul de a nu contribui la propria acuzare^[2].

Aceste dispoziții consacră în legislația noastră procesuală penală **dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu contribui la propria incriminare**, considerate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului drept **garanții implicite ale dreptului la un proces echitabil**. Aceste garanții procedurale nu sunt prevăzute în mod expres în Convenția europeană a drepturilor omului, ele rezultă însă din jurisprudența Curții, în care se precizează că „sunt norme internaționale recunoscute în general, care sunt în centrul noțiunii de proces echitabil, astfel cum este garantat de art. 6. Aceste norme sunt inspirate în special din grija de a proteja un acuzat de o constrângere abuzivă din partea autorităților, pentru a evita unele erori judiciare și pentru a atinge scopurile art. 6 din Convenție”^[3]. În forma și conținutul lor, aceste garanții sunt rezultatul interpretării de către Curte a dispozițiilor art. 6 parag. 1 din Convenție.

260.1. Dreptul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului^[4] este justificat în primul rând de necesitatea protejării persoanei – acuzată de săvârșirea unei infracțiuni – față de abuzurile exercitate de autorități, în scopul evitării unor erori judiciare, și

[1] Dispoziții similare sunt și în art. 183 alin. (6) CPP privind prezentarea scriptelor de comparație: în cazul în care suspectul sau inculpatul refuză să se conformeze solicitării organului judiciar, refuzul nu poate fi interpretat în defavoarea lui.

[2] Potrivit art. 271 CP („Obstrucționarea justiției”), „(1) Persoana care, fiind avertizată asupra consecințelor faptei sale: a) împiedică, fără drept, organul de urmărire sau instanța să efectueze, în condițiile legii, un act procedural; b) refuză să pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului sindic, în tot sau în parte, datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod explicit, în condițiile legii, în vederea soluționării unei cauze, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. (2) **Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal**” (s.n.).

[3] C.E.D.O., cauzele *Gäfgen c. Germaniei*, supra cit., §168, *Saunders c. Regatului Unit*, hot. din 17 decembrie 1996, §68, și *Jalloh c. Germaniei*, hot. din 11 iulie 2006, §100.

[4] În legislația procesuală penală română, dreptul de a nu face nicio declarație a fost introdus prin Legea nr. 281/2003 de modificare și completare a Codului de procedură penală din 1968. Pe plan internațional, o reglementare a acestui drept este precizată inițial în Pactul internațional privind drepturile civile și politice, adoptat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 18 decembrie 1966. În acest pact, în art. 14 parag. 3 lit. g) se prevede că orice persoană acuzată de săvârșirea unei infracțiuni are ca garanție faptul că nu poate fi forțată să mărturisească împotriva sa ori să se recunoască vinovată. Aceste prevederi nu corespund conținutului unui principiu, așa cum apreciază unii teoreticieni, reprezentând un mod particular de exercitare a dreptului la apărare, în varianta posibilității părții de a se apăra singură în procesul penal.

presupune, totodată, faptul că acuzatul **nu va suferi nicio consecință defavorabilă cu privire la vinovăția sa** ca urmare a exercitării acestui drept^[1].

Nuanțând aplicația acestui drept, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat că este în mod evident incompatibil cu exigențele Convenției ca o condamnare să fie întemeiată **exclusiv sau în mod esențial pe tăcerea acuzatului**, însă este tot atât de evident că aceste interdicții nu ar putea împiedica să se țină seama de tăcerea lui în situații care reclamă cu necesitate o explicație din partea sa, pentru a se putea aprecia forța de convingere a elementelor dosarului care susțin acuzarea^[2]. De aceea, acest drept **nu este considerat ca fiind unul absolut**, lipsit de semnificații, de exemplu, la momentul la care judecătorul de fond evaluează probele care susțin acuzarea.

În acest context, Curtea a apreciat că, pentru a distinge în ce măsură „deducerea unor concluzii defavorabile acuzatului din tăcerea sa încalcă dispozițiile art. 6 din Convenție, trebuie ținut seama de ansamblul circumstanțelor cauzei, prin luarea în considerare a situațiilor în care se poate proceda la deducții cărora jurisdicțiile naționale sunt îndreptățite să le acorde o anumită importanță, prin **aprecierea elementelor de probă și a eventualelor constrângeri inerente unei asemenea situații**”^[3] (s.n.). Posibilitatea de a trage concluzii defavorabile din refuzul suspectului sau inculpatului de a da declarații trebuie, în mod necesar, **să fie limitată**. De regulă, o persoană nevinovată este dispusă să coopereze cu organele judiciare și să dea declarații pentru a-și dovedi nevinovăția, însă, în cazuri concrete, poate refuza să dea declarații pentru motive care țin de apărarea interesului său procesual, de exemplu, până la consultarea unui avocat. Chiar și după consultarea avocatului, acuzatul poate păstra tăcerea, determinat de strategia pe care avocatul, de bună-credință, o consideră ca fiind cea mai potrivită pentru dovedirea nevinovăției^[4]. De aceea, Curtea consideră că se impune o **prudență**

^[1] Inițial, referiri la dreptul la tăcere au fost făcute în legătură cu dreptul la libertatea de exprimare, prevăzut de art. 10 din Convenție, care, potrivit Curții, ar presupune și un „drept negativ”, și anume dreptul la tăcere. Dacă acuzatul refuză să dea declarații pe motiv că s-ar putea autoincrimina și este ulterior sancționat pentru refuzul său, s-a considerat că există o încălcare a art. 10, nefiind necesară o analiză a nerespectării art. 6 din Convenție. În acest sens, Com.E.D.O., cauza *K. c. Austriei*, dec. din 13 decembrie 1992, §§40-51.

^[2] C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 515.

^[3] *Ibidem*. A se vedea, în același sens, C.E.D.O., cauza *John Murray c. Regatului Unit*, *supra cit.*, §47. În speță, inculpatul a fost găsit într-o casă unde o persoană a fost privată nelegal de libertate de către membrii unei organizații periculoase, întrucât era suspectată de aceștia că ar fi colaborat cu organele de poliție. Acesta a fost surprins de către poliție coborând scările de la etajul unde se afla prizonierul. Deși a fost avertizat cu privire la consecințele păstrării tăcerii, a refuzat a da orice declarație pe parcursul procesului penal. Judecătorul a apreciat, în baza probelor administrate, că inculpatul s-a aflat în casă împreună cu membrii organizației respective, a intrat în contact cu aceste persoane și a cunoscut faptul că victima era privată de libertate în respectiva locație. Astfel, a interpretat în defavoarea inculpatului imposibilitatea acestuia de a motiva prezența în casa unde a fost descoperit de poliție împreună cu alte persoane și persoana privată de libertate, precum și refuzul său de a produce probe în apărare, la solicitarea Curții.

^[4] C.E.D.O., cauza *Averill c. Regatului Unit*, hot. din 6 iunie 2000, §49.

deosebită în a acorda importanță faptului că, în anumite situații, acuzatul nu dorește să dea declarații cu privire la faptele care îi sunt imputate.

Domeniul dreptului la tăcere **nu poate fi extins** cu privire la obținerea unor date care există independent de voința acuzatului și nu influențează poziția sa prin exercitarea acestui drept, de exemplu, recoltarea unor probe biologice, ridicarea unor înscrisuri, pentru care se poate dispune efectuarea unei percheziții, etc.^[1] În schimb, legea prevede că, în cazul în care organul judiciar solicită suspectului, respectiv inculpatului, în cazul infracțiunilor de fals, să prezinte o probă scrisă cu mâna sa ori să scrie după dictare, acesta poate refuza, fără ca refuzul său să poată fi interpretat în defavoare^[2].

Exercitarea sau nu de către cel acuzat a dreptului de a nu da nicio declarație presupune și **atenționarea** sa, înainte de a-și face cunoscută opțiunea, că, dacă va da declarații, acestea **vor fi folosite ca mijloc de probă împotriva sa** [art. 83 lit. a) teza finală CPP]. Această avertizare constă în atenționarea suspectului sau inculpatului de către organele judiciare asupra faptului că declarația dată poate susține și acuzarea, urmând a fi apreciată în defavoarea sa. După explicațiile date de organul judiciar cu privire la conținutul dreptului la tăcere în întregul său, suspectul sau inculpatul poate aprecia dacă este în interesul său să dea sau nu declarații în cauză.

Faptul că opțiunea de a nu da declarații în cauză nu produce consecințe defavorabile în ceea ce privește stabilirea vinovăției ține de protecția juridică pe care o asigură **prezumția de nevinovăție** de care beneficiază suspectul sau inculpatul, care nu este obligat să își dovedească nevinovăția (să declare în proces în acest sens) și are dreptul de a nu contribui la propria acuzare [art. 99 alin. (2) CPP]. Instanța nu poate reține exercițiul acestui drept ca pe o împrejurare cu caracter agravant ori ca pe o încercare a suspectului sau inculpatului de a ascunde adevărul, în general, nu poate conduce la concluzii care să afecteze stabilirea vinovăției acestuia și, implicit, să aducă atingere prezumției de nevinovăție. Totuși, dacă în unele cauze, având în vedere starea de fapt ce rezultă din probele administrate, apare în mod firesc necesitatea unor explicații din partea suspectului sau inculpatului, tăcerea sa poate conduce la concluzii defavorabile^[3].

260.2. Dreptul de a nu contribui la propria incriminare presupune în special ca „acuzarea să își întemeieze argumentația fără să recurgă la elemente de probă obținute prin constrângere sau presiuni, în pofida voinței acuzatului”^[4].

^[1] C.E.D.O., cauza *Tirado Ortiz și Lozano Martin c. Spaniei*, dec. din 15 iunie 1999, citată în C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 516.

^[2] Potrivit art. 183 alin. (4) și (5) CPP, organul de urmărire penală ori instanța poate solicita suspectului sau inculpatului să prezinte o piesă scrisă cu mâna sa ori să scrie după dictare, iar dacă acesta refuză, se face mențiune în procesul-verbal. Refuzul de a se conforma solicitării organului de urmărire penală sau instanței nu poate fi interpretat în defavoarea suspectului sau inculpatului.

^[3] De exemplu, dacă la domiciliul suspectului sau inculpatului au fost găsite cu ocazia percheziției domiciliare bunurile sustrase ori la percheziția corporală au fost descoperite mijloace materiale de probă.

^[4] C.E.D.O., cauzele *Gäffen c. Germaniei*, §168, *Saunders c. Regatului Unit*, §68, *John Murray c. Regatului Unit*, §§45-47, toate citate anterior.

Curtea Europeană consideră că, potrivit acestei garanții procesuale, statul nu poate obliga suspectul sau inculpatul să coopereze cu acuzarea prin oferirea de probe care l-ar putea incrimina. Acesta poate refuza să răspundă unor întrebări sau să indice ori să furnizeze astfel de probe (*nemo debet prodere se ipsum*). În acest fel, este asigurată protecția persoanei împotriva coerciției abuzive exercitate de către autorități, în scopul evitării erorilor judiciare și al îndeplinirii exigențelor art. 6 din Convenție. Acuzarea trebuie să probeze susținerile fără a invoca probele obținute prin coerciție sau presiuni în contra voinței acuzatului de a păstra tăcerea^[1]. Totodată, **intensitatea coerciției** constituie un criteriu principal în a aprecia dacă aceasta a fost în măsură să aducă sau nu atingere dreptului la tăcere sau dreptului de a nu contribui la propria incriminare^[2].

Din această perspectivă, dreptul de a nu contribui la propria incriminare este legat de **respectarea principiului prezumției de nevinovăție**, prevăzut în art. 6 parag. 2 din Convenția europeană a drepturilor omului. Potrivit codului în vigoare, suspectul sau inculpatul **beneficiază** de prezumția de nevinovăție și **are dreptul** de a nu contribui la propria acuzare [art. 99 alin. (2) CPP].

Constituie o încălcare a acestui drept dacă, la momentul audierii ca martor sub jurământ, existau împotriva persoanei respective suficiente date care să conducă la formularea unei acuzații penale în mod oficial. În acest caz, acuzațiile trebuiau formulate de autorități, persoana urmând să beneficieze de dreptul de a nu contribui la propria incriminare, cu atât mai mult cu cât, ulterior, și declarația dată a constituit motivul unei condamnări^[3] [în codul în vigoare se precizează faptul că declarația dată în calitate de martor nu poate fi folosită împotriva acestuia – art. 118 alin. (3) CPP].

Se apreciază^[4] că, în sens larg, **dreptul la tăcere presupune**:

a) dreptul de a nu face nicio declarație cu privire la o faptă ce i se atribuie ori învinuirea ce i se aduce, fără a i se imputa ulterior nesinceritatea;

b) libertatea de a răspunde sau nu în cunoștință de cauză și potrivit propriei opinii la întrebările adresate de organul judiciar;

c) dreptul de a nu depune mărturie împotriva sa, adică de a nu contribui la propria incriminare^[5].

^[1] Curtea a făcut pentru prima dată precizări cu privire la dreptul de a nu contribui la propria incriminare în cauza *Funke c. Franței* (hot. din 25 februarie 1993, §§44-45). În această cauză, reclamantul, care a fost suspectat de evaziune fiscală, a fost condamnat pentru că a refuzat să comunice autorităților înscrisuri și date care conțineau informații ce ar fi putut duce la condamnarea sa. Curtea Europeană a apreciat că în acest caz nu poate fi justificată încălcarea dreptului unei persoane acuzate de săvârșirea unei infracțiuni de a păstra tăcerea și de a nu se autoincrimina. Rațiunea acestui drept constă în protecția celui acuzat contra unei coerciții abuzive din partea autorităților.

^[2] C.E.D.O., cauza *Jalloh c. Germaniei*, *supra cit.*, §§101, 107.

^[3] C.E.D.O., cauza *Brusco c. Franței*, hot. din 14 octombrie 2010.

^[4] M. DUȚU, *Semnificații procedural penale ale dreptului la tăcere*, în *Dreptul* nr. 12/2004, p. 182.

^[5] Dacă la momentul audierii ca martor existau date suficiente pentru formularea unei acuzații oficiale împotriva reclamantului, argumentele potrivit cărora a fost considerat ca martor, depunând jurământ în această calitate, sunt pur formale și neconvingătoare. În realitate, împotriva lui existau motive pentru formularea unei acuzații penale și trebuia să

Având acest conținut, se consideră că **natura juridică a dreptului la tăcere** ar corespunde exercițiului unui drept uman fundamental, cu bază constituțională și în dreptul internațional al drepturilor omului^[1]. Într-adevăr, în sens larg, dreptul la tăcere se poate înscrie în sfera drepturilor fundamentale, cu garanții constituționale, însă aplicația lui în procesul penal, în conjunctura soluționării cauzei, ia forma exercitării dreptului la apărare.

Încălcarea dispozițiilor art. 83 lit. a) CPP privind dreptul de a nu da declarații poate duce la **excluderea mijloacelor de probă obținute nelegal** [art. 102 alin. (2) CPP].

261. Etapele audierii suspectului sau inculpatului. Declarațiile suspectului sau inculpatului pot fi obținute prin diferite procedee probatorii: **audierea** de către organele judiciare și **confruntarea** sa cu alte persoane^[2].

Pentru soluționarea cauzei, organul judiciar este obligat să îl asculte pe suspect sau inculpat potrivit unor reguli care se aplică în toate cazurile ascultării, atât în faza urmăririi penale, cât și în faza judecătii.

Se observă faptul că, în reglementarea procedurii probatorii ca modalitate de obținere a declarațiilor suspectului sau inculpatului, legiuitorul folosește termeni diferiți. Capitolului II din Titlul IV este denumit „**Audierea persoanelor**”, același termen fiind utilizat în multe dintre cazurile referitoare la obținerea declarațiilor (în cuprinsul art. 105, art. 106, art. 109 CPP etc.). În derularea aceleiași proceduri, se prevede în unele situații că suspectul sau inculpatul este „ascultat” (art. 109 CPP este denumit „Modul de **ascultare**”). Din conținutul reglementării nu rezultă însă intenția legiuitorului de a atribui conotații diferite celor două noțiuni, ambele având aceleași implicații și aceeași finalitate în obținerea mijlocului de probă sub forma declarațiilor^[3].

Din reglementarea actuală rezultă că audierea suspectului sau inculpatului este structurată în **două etape**: prima, în care se clarifică problemele referitoare la situația suspectului sau inculpatului și unele chestiuni prealabile audierii propriu-zise, și a doua etapă, audierea propriu-zisă.

262. Prima etapă debutează cu **întrebări privind persoana suspectului sau inculpatului referitoare la starea civilă sau alte date privind situația sa personală**. Potrivit art. 107 CPP, întrebările se referă la nume, prenume, poreclă, data și locul nașterii,

beneficieze de dreptul de a nu contribui la propria incriminare. Ulterior, declarația dată a constituit o probă principală la condamnarea sa. Totodată, acesta s-a întâlnit cu un avocat abia după 20 de ore de la formularea acuzației, motiv pentru care avocatul nu l-a putut informa cu privire la drepturile sale procesuale (C.E.D.O., cauza *Brusco c. Franței*, *supra cit.*).

^[1] M. DUȚU, *op. cit.*, în Dreptul nr. 12/2004, p. 182.

^[2] GR.GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 316-317.

^[3] Deosebiri între conținutul celor doi termeni ar fi dificil de invocat, mai ales în cazurile în care aceștia sunt folosiți în cuprinsul aceleiași norme [de exemplu, în art. 106 alin. (1): „Dacă, în timpul **audierii** unei persoane, aceasta prezintă semne vizibile de oboseală excesivă sau simptomele unei boli care îi afectează capacitatea fizică ori psihică de a participa la **ascultare**, organul judiciar dispune întreruperea **ascultării** și, dacă este cazul, ia măsuri pentru ca persoana să fie consultată de un medic” (s.n.)]. În același sens, I. NEAGU, M. DAMASCHIN, *op. cit.*, 2014, p. 451, 452; A. ZARAFIU, *op. cit.*, 2014, p. 171, 172.

codul numeric personal, numele și prenumele părinților, cetățenia, starea civilă, situația militară, studiile, profesia ori ocupația, locul de muncă, domiciliul și adresa unde locuiește efectiv și adresa la care dorește să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale sau dacă împotriva sa se desfășoară un alt proces penal, precum și cu privire la orice alte date pentru stabilirea situației sale personale. De asemenea, este întrebat dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbește sau nu înțelege limba română ori nu se poate exprima.

Aceste întrebări pot fi repetate la audierile ulterioare numai dacă organul judiciar consideră necesar (au intervenit modificări sau răspunsurile consemnate anterior nu erau lămuritoare).

După clarificarea identității sale, suspectului sau inculpatului i se dau **lămuriri** privind situația sa procesuală: calitatea în care este audiat (suspect sau inculpat), fapta prevăzută de legea penală pentru care este suspectat sau inculpat, încadrarea juridică a acesteia [art. 108 alin. (1), art. 307 și art. 309 alin. (2) CPP], pentru ca ulterior să îi fie **comunicate drepturile și obligațiile**^[1] pe care le are, conform calității procesuale dobândite.

Drepturile și obligațiile suspectului sunt cuprinse în dispozițiile art. 83, respectiv art. 108 CPP. Astfel, potrivit art. 83, suspectul sau inculpatul are următoarele **drepturi**^[2]:

a) dreptul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenția că, dacă refuză să dea declarații, nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații, acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

b) dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia;

c) dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii;

d) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu își desemnează unul, în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

e) dreptul de a propune administrarea de probe în condițiile prevăzute de lege, de a ridica excepții și de a pune concluzii;

f) dreptul de a formula orice alte cereri care țin de soluționarea laturii penale și laturii civile a cauzei;

g) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

h) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

i) dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;

j) alte drepturi prevăzute de lege.

Este posibil ca, în cursul urmăririi penale sau al judecății, în funcție de schimbarea contextului procesual, suspectul sau inculpatul să fie beneficiarul și al altor drepturi decât

^[1] În cursul urmăririi penale, înainte de prima audiere a suspectului sau inculpatului, i se **aduc la cunoștință** drepturile și obligațiile. Aceste drepturi și obligații i se **comunică și în scris**, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal [art. 108 alin. (3) CPP].

^[2] Reglementarea drepturilor suspectului trebuie să asigure transpunerea dispozițiilor Directivei 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (J.O. L 142 din 1 iunie 2012).

cele comunicate inițial, care trebuie, de asemenea, aduse la cunoștința acestora. De exemplu, după schimbarea încadrării juridice în cursul urmăririi penale, poate deveni posibilă încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției, ceea ce inițial (după începerea urmăririi penale) nu era permis de lege.

Organele judiciare au obligația aducerii la cunoștința inculpatului a posibilității încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției în cursul urmăririi penale sau a recunoașterii învinuirii în cursul judecății, cu beneficiile prevăzute de lege [art. 108 alin. (4) CPP].

Obligațiile aduse la cunoștința suspectului sau inculpatului în procedura audierii constau în asigurarea prezenței acestuia la solicitările organelor judiciare și a îndeplinirii procedurii de citare. Acestea sunt:

a) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii ei, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă; sustragerea poate justifica arestarea preventivă dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute în art. 223 alin. (1) lit. a) CPP. Altfel, neîndeplinirea doar a acestei obligații justifică numai emiterea unui mandat de aducere;

b) obligația de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii ei, citațiile și orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile și **se consideră că le-a luat la cunoștință**. Stabilirea acestei prezumții are ca scop buna desfășurare a procesului penal, constituind în același timp o sancțiune a suspectului sau inculpatului care nu a depus diligența necesară comunicării datelor la care era obligat^[1]. Totodată, neîndeplinirea acestei obligații este sancționată cu amendă judiciară [art. 283 alin. (4) lit. k) CPP], iar aceste două sancțiuni nu se exclud.

Considerăm disproportionat consecințele pe care le-ar putea produce neîndeplinirea obligației, mai ales în cazurile în care nu poate fi reținută o rea-credință din partea suspectului sau inculpatului.

263. Procedura propriu-zisă a ascultării. După finalizarea primei etape urmează ascultarea; regulile privind ascultarea suspectului sau inculpatului, pe lângă faptul că facilitează obținerea informațiilor dorite de organele judiciare, necesare soluționării cauzei, permit și aplicarea unor reguli tactice de ascultare.

După îndeplinirea obligațiilor privind stabilirea identității și comunicarea drepturilor și obligațiilor, suspectul sau inculpatul **este lăsat să declare tot ceea ce dorește referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată**^[2]. La acest moment, suspectul sau inculpatul relatează ceea ce consideră că îi este favorabil cu privire la obiectul cauzei și poate formula obiecții privind acuzația împotriva sa.

În această etapă a obținerii declarației, organul judiciar poate sesiza neclarități pe care le va lămuri în etapa următoare, când suspectului sau inculpatului i se pot pune întrebări [art. 107 alin. (2), art. 378 alin. (1) CPP].

^[1] În acest sens, C.C.R., dec. nr. 377/2020 (M. Of. nr. 917 din 8 octombrie 2020).

^[2] În codul anterior, învinuitul sau inculpatul era lăsat să declare tot ceea ce știe în cauză [art. 71 alin. (3)].

După relatarea liberă, suspectului sau inculpatului **i se pot pune întrebări**.

În cursul urmăririi penale, deosebit de reglementarea anterioară [în care era prevăzută audierea separată a suspectului sau inculpatului, dacă erau mai mulți în aceeași cauză – art. 71 alin. (2) CPP 1968], organul de urmărire penală poate alege modalitatea cea mai adecvată tacticii pe care a adoptat-o. Întrebările adresate suspectului sau inculpatului privesc fapta prevăzută de legea penală pentru care i s-a comunicat învinuirea și pot fi formulate atât de organul de urmărire penală, cât și de celelalte părți sau de persoana vătămată prezente la audiere, ca urmare a exercitării drepturilor procesuale proprii prevăzute de lege^[1]. Dreptul de a pune întrebări poate fi exercitat și prin avocat, însă numai prin intermediul organului de urmărire penală.

În cursul judecății, după relatarea liberă, inculpatului i se pot pune întrebări în mod nemijlocit și în contradictoriu de către procuror, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente, de ceilalți inculpați, precum și de către avocații acestora și de avocatul inculpatului a cărui audiere se face. Întrebări pot pune atât președintele, cât și ceilalți membri ai completului de judecată, dacă apreciază necesar pentru justa soluționare a cauzei.

Ca regulă, dacă sunt **mai mulți inculpați trimiși în judecată**, audierea fiecăruia dintre ei se face în prezența celorlalți. Doar în cazurile în care se apreciază că interesul audierii o cere, instanța poate dispune audierea vreunuia dintre inculpați fără ca ceilalți să fie de față. Declarațiile luate separat vor fi citite obligatoriu celorlalți inculpați, după audierea lor. Dacă inculpatul a fost audiat separat, acesta poate fi din nou audiat, în prezența celorlalți inculpați sau doar a unora dintre ei (art. 379 CPP).

Aceste dispoziții permit instanței să adopte strategia cea mai adecvată pentru a stabili dacă declarația inculpatului corespunde adevărului.

Dacă suspectul sau inculpatul este asistat, acesta are **dreptul să se consulte cu avocatul înainte, cât și în timpul audierii**. În funcție de întrebările puse, **audierea poate fi întreruptă** pentru ca inculpatul sau suspectul să poată cere sfatul avocatului ori avocatul poate solicita organului de urmărire penală să îi permită contactul cu cel audiat. Deosebit de reglementarea anterioară, **suspectul sau inculpatul poate utiliza însemnări și notițe proprii**, însă numai în cazurile în care organul judiciar consideră necesar.

Chiar dacă codul în vigoare nu mai conține prevederi în acest sens, **ascultarea nu poate începe cu citirea declarațiilor date anterior ori reamintirea acestora**, legiuitorul dorind ca suspectul sau inculpatul să relateze cât mai obiectiv, fără a fi influențat de declarațiile anterioare. Totodată, citirea unei declarații anterioare, și nu relatarea liberă, ar pune sub semnul întrebării sinceritatea suspectului sau inculpatului cu privire la cele declarate. În cazul în care inculpatul nu își mai amintește anumite fapte, împrejurări ori când există contradicții între declarațiile date, președintele poate da citire declarațiilor anterioare [art. 378 alin. (4) CPP].

Suspectul sau inculpatul **nu poate prezenta ori citi o declarație scrisă de mai înainte**, însă se poate servi de însemnări și notițe proprii cu privire la unele situații

^[1] Potrivit art. 81 alin. (1) lit. g), art. 85 alin. (1) și art. 87 alin. (1) raportate la art. 81 alin. (1) lit. g) CPP, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente au dreptul de a pune întrebări inculpatului, ca o modalitate de exercitare a dreptului la apărare.

greu de reținut. Așadar, acesta nu poate veni „pregătit” la audiere cu o declarație deja scrisă, pe care doar să o prezinte ori să o citească organului de urmărire penală.

264. Consemnarea și semnarea declarațiilor. Declarațiile suspectului sau inculpatului se consemnează **în scris**, în forma dictată de organul judiciar în urma relatării^[1], necesară ulterior luării la cunoștință de către organele judiciare și de către ceilalți participanți la proces. Consemnările trebuie să fie **complete și exacte**, urmând a se preciza în declarație și întrebările adresate pe parcursul ascultării, cât și cine le-a formulat. Pentru a se crea o imagine completă cu privire la condițiile audierii, vor fi consemnate în declarație **inclusiv ora începerii și ora încheierii ascultării**. O audiere îndelungată poate afecta concentrarea, posibilitatea redării cu detaliile solicitate de organele judiciare, ceea ce, în final, poate crea o imagine distorsionată comparativ cu realitatea. Totodată, se poate observa dacă declarația a fost dată pe timpul zilei ori noaptea și dacă durată a fost una rezonabilă.

Referitor la **semnarea declarației**, legea reglementează mai multe ipoteze. Declarația este semnată de suspect sau inculpat, **dacă este de acord cu conținutul**, după citirea acesteia. Este posibil ca, după cunoașterea conținutului declarației, suspectul sau inculpatul să dorească să facă **completări, rectificări ori precizări**. În aceste situații, completările, rectificările, precizările sunt trecute la finalul declarației, după care o semnează.

Dacă inculpatul sau suspectul refuză să semneze declarația ori nu o poate semna, organul judiciar **consemnează în declarația scrisă cauza ne semnării**.

Declarația luată este semnată și de către organul de urmărire penală care a procedat la audierea suspectului sau inculpatului, de judecătorul de drepturi și libertăți ori de președintele completului de judecată și de greșier, de avocatul suspectului, inculpatului, al persoanei vătămate, părții civile sau părții responsabile civilmente, dacă aceștia au fost prezenți, precum și de interpret, când declarația a fost luată printr-un interpret [art. 110 alin. (4) CPP].

Pentru a elimina eventualele controverse cu privire conținutul declarației (mai ales în ceea ce privește concordanța dintre relatările suspectului sau inculpatului și consemnările din declarație), se precizează că, **în cursul urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo**. Dacă nu este posibilă, motivul neînregistrării se menționează în declarația scrisă a suspectului sau inculpatului.

265. Reguli speciale privind audierea. În timpul audierii pot apărea situații care impun aplicarea unor reguli speciale în materie. Astfel, dacă suspectul sau inculpatul prezintă **semne vizibile de oboseală excesivă sau simptomele unei boli care îi afectează capacitatea fizică ori psihică de a participa la ascultare**, organul judiciar dispune întreruperea ascultării și, dacă este cazul, ia măsuri pentru ca persoana să fie consultată de un medic [art. 106 alin. (1) CPP].

Considerăm că audierea este reluată dacă medicul apreciază că starea care a determinat întreruperea nu mai există și, implicit, nu poate influența calitatea relatărilor.

^[1] A. ZARAFIU, *op. cit.*, 2015, p. 193.

Aceste reglementări speciale se aplică indiferent de obiectul audierii (audierea în vederea arestării preventive ori a lămuririi unei împrejurări necesare soluționării fondului cauzei) sau de calitatea de suspect ori inculpat (aflat în stare de libertate, reținut sau arestat preventiv).

Suspectul sau inculpatul poate fi **audiat și la locul de deținere prin mijloace tehnice** (prin **videoconferință**). Audierea în aceste condiții trebuie să fie bine justificată (doar în cazuri excepționale) și dacă organul judiciar apreciază că nu se aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților [art. 106 alin. (2) CPP]. Dacă pentru suspectul sau inculpatul audiat în aceste condiții asistența juridică este obligatorie, **se va asigura prezența avocatului la locul de deținere**.

266. Valoarea probatorie a declarației suspectului sau inculpatului. Întrucât legea nu conține prevederi speciale, declarațiile suspectului sau ale inculpatului sunt evaluate de către organele judiciare conform principiului liberei aprecieri, adică **fără a avea o valoare dinainte prevăzută prin lege**, contribuția lor la aflarea adevărului fiind stabilită în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză. Așadar, fără a fi condiționată prin lege, declarația suspectului sau inculpatului nu este evaluată izolat, doar recunoașterea sau negarea comiterii infracțiunii nu poate justifica soluția organului judiciar^[1]. Deoarece este cunoscută tendința suspectului sau inculpatului de a declara în favoarea sa, acest mijloc de probă este evaluat cu atenție. În unele cazuri, recunoașterea poate ascunde aspecte care nu corespund adevărului (de exemplu, omiterea altor infracțiuni sau participarea și a altor persoane la infracțiunea descoperită).

De aceea, în cazul recunoașterii, situația de fapt urmează a fi reținută în contextul evaluării tuturor probelor administrate în cauză (declarația unui martor care confirmă săvârșirea faptei, concluziile unei expertize etc.). Evaluarea în acest context poate justifica reținerea ca adevărată a întregii declarații sau doar în parte, după cum afirmațiile suspectului sau inculpatului sunt confirmate în totalitate ori doar parțial de celelalte probe (declarația este **divizibilă**). Așadar, aprecierea declarației va fi reținută ca temei al soluției adoptate de organul judiciar după cum se coroborează cu celelalte probe administrate, apreciere conform motivării date.

Întrucât suspectul sau inculpatul este audiat de mai multe ori în cursul procesului, pot fi semnalate **neconcordanțe între declarații** sau este posibil ca acesta **să retracteze** declarația dată anterior, total ori parțial. În aceste situații, trebuie stabilit care dintre declarații corespunde adevărului. Deoarece legea nu instituie priorități și nu prevede criterii, aprecierea fiind liberă, se va reține ca adevărată declarația confirmată în urma evaluării celorlalte probe administrate în cauză, indiferent dacă a fost dată în faza urmăririi penale sau a judecății^[2]. Dacă suspectul sau inculpatul **revine asupra declarațiilor date** în faza urmăririi penale în care recunoștea săvârșirea infracțiunii, s-a apreciat că negarea realității declarației de recunoaștere nu poate fi luată în considerare

^[1] Potrivit art. 69 CPP 1968, declarațiile învinutului sau ale inculpatului făcute în cursul procesului penal puteau servi la aflarea adevărului numai în măsura în care erau coroborate cu fapte și împrejurări care rezultau din ansamblul probelor existente în cauză. O prevedere asemănătoare era și în Codul de procedură penală din 1936 (art. 168).

^[2] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 775/2005, <https://www.scj.ro/>.

dacă s-au administrat în cursul procesului alte probe, neîndoind de vinovăție. În acest context, revenirea asupra declarației date în faza urmăririi penale de către inculpat urmează a fi înlăturată, participarea sa ca autor la săvârșirea tâlhăriei rezultând din declarațiile date în faza urmăririi penale de toți inculpații, acestea coroborându-se cu declarațiile persoanei vătămate, cu cele consemnate în procesul-verbal de recunoaștere din grup și declarațiile celor doi martori^[1].

Declarația suspectului sau inculpatului **nu mai este considerată „regina probelor”**, întrucât, chiar în cazul recunoașterii, indiferent de context, trebuie apreciată cu mare atenție, caracterul subiectiv fiind de înțelese. Suspectul sau inculpatul ar putea să „ascundă” cu această ocazie amănunte importante, cu relevanță în stabilirea încadrării juridice a faptei sau în reținerea unor circumstanțe agravante. În aceste condiții, având în vedere recunoașterea faptelor, s-ar putea ca organele judiciare să nu mai insiste pe acele aspecte, reținând o situație de fapt inexactă.

Totuși, în noul context legislativ al Codului de procedură penală, **legiutorul oferă valențe juridice deosebite recunoașterii vinovăției de către inculpat**. Potrivit art. 478 alin. (1) CPP, în cursul urmăririi penale, dacă acțiunea penală a fost pusă în mișcare, inculpatul și procurorul pot încheia un acord ca urmare a recunoașterii vinovăției de către inculpat.

De asemenea, în faza judecătii, dacă acțiunea penală nu vizează o infracțiune care se pedepsește cu detențiune pe viață, președintele pune în vedere inculpatului că poate solicita ca judecata să aibă loc numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale și a înscrisurilor prezentate de părți, dacă recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa, aducându-i la cunoștință dispozițiile art. 396 alin. (10) CPP.

Efectul recunoașterii vinovăției sau învinuirii în aceste cazuri este dat de norma de procedură cu caracter special, într-un alt context procesual decât cel care permite evaluarea declarației inculpatului potrivit art. 103 alin. (1) CPP.

1.2. Declarația persoanei vătămate

267. Noțiune și scop. Întrucât este o sursă importantă privind identificarea unor probe necesare cauzei, organul judiciar are obligația să cheme persoana vătămată pentru a fi audiată. Declarația acesteia este necesară și pentru că în multe cazuri sesizarea nu conține precizări suficiente privind fapta prevăzută de legea penală, autorul ei sau, dacă este cazul, prejudiciul produs și condițiile angajării răspunderii civile.

Audierea persoanei vătămate asigură, totodată, un tratament echitabil, similar celorlalte persoane implicate în cauză (suspect, inculpat, parte civilă, parte responsabilă civilmente), privind susținerea intereselor procesuale.

268. Audierea persoanei vătămate

268.1. Procedura audierii este similară audierii suspectului sau inculpatului. Audierea este compusă dintr-o primă etapă privind lămurirea situației persoanei vătămate și a unor chestiuni prealabile (dispozițiile art. 107 CPP aplicându-se în mod corespunzător) și o a doua etapă, care constă în ascultarea propriu-zisă.

^[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 392/2005, <https://www.scj.ro/>.